

การใช้หลักสารานิยธรรมในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคม
และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE APPLICATION OF SARANIYADHAMMA PRINCIPLES IN THE WORK OF
VOLUNTEERS FOR SOCIAL DEVELOPMENT AND HUMAN SECURITY
IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

กมลภุคณิษฐ์ ธีรโรจนวงศ์* และ กันตภณ นูทองแก้ว

Kornphukrit Teerarojanawong* and Kantaphon Nuthongkaew

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: kornphukrit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การใช้หลักสารานิยธรรมในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และ 2) แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักสารานิยธรรมในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราช ประธานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตัวแทนประธานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับ จำนวน 6 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้วิจัย คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) การใช้หลัก สารานิยธรรมในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) พิจารณารายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลักเมตตาโมกกรรม ($\bar{X} = 4.41$) รองลงมา คือ หลักเมตตาทายกรรม ($\bar{X} = 4.37$) หลักศีลสามัญญุต ($\bar{X} = 4.33$) หลักเมตตาวิจิตรกรรม ($\bar{X} = 4.24$) หลักทิวฐิสามัญญุต ($\bar{X} = 4.18$) และหลักสาธาณโมก ($\bar{X} = 3.66$) ตามลำดับ 2) แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักสารานิยธรรมในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราชสรุปเป็นองค์ความรู้ คือ MMW Model ได้แก่ 1) M (Morality) ศีล หมายถึง ข้อควรในการปฏิบัติงาน คือ หลักเมตตาทายกรรม หลักเมตตาวิจิตรกรรม และหลักศีลสามัญญุต 2) M (Meditation) สมาธิ หมายถึง การสำรวมจิตใจ ตั้งมั่นปรารธนาดี คือ หลักเมตตาโมกกรรม และ 3) W (Wisdom) ปัญญา หมายถึง ความเข้าใจ การรู้ตน รู้งาน คือ หลักสาธาณโมก และหลักทิวฐิสามัญญุต

คำสำคัญ: การปฏิบัติงาน, หลักสารานิยธรรม, อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

Abstract

The objectives of this research article are to study 1) The use of Saraniyadhamma principles in the work of social development and human security volunteers and 2) Guidelines for promoting

* Received June 5, 2024; Revised June 16, 2024; Accepted June 23, 2024

the use of Saraniyadhamma principles in the work of social development and human security volunteers. Humans of Nakhon Si Thammarat Province It is a combined method research. The sample group consisted of 385 people. The key informants were social development and security. of people in Nakhon Si Thammarat Province Volunteer Chairman of Social Development and Human Security Representatives of the Social Development and Human Security Volunteer Chairperson, 6 people, selected specifically. Research tools are questionnaires and in-depth interviews. Statistics used in research are frequency, percentage, mean, and standard deviation. and descriptive content analysis. The research results found that 1) The use of Saraniyadhamma principles in the work of volunteers for social development and human security. Overall it is at a high level ($\bar{x} = 4.20$) considering each aspect. The aspect with the highest average is the principle of Metta Manokarma ($\bar{x} = 4.41$), followed by the principle of Metta kayakarma ($\bar{x} = 4.37$), the principle of Silasamaññata ($\bar{x} = 4.33$), and the principle of Metta Vajikarma ($\bar{x} = 4.24$). Principles of Ditthisamanyata ($\bar{x} = 4.18$) and Principles of Public Health ($\bar{x} = 3.66$), respectively. 2) Guidelines for promoting the use of Saraniyadhamma principles in the work of social development and human security volunteers in Nakhon Si Thammarat Province. Summarized as a body of knowledge, it is the MMW Model, which includes 1) M (Morality) precepts, which refers to the principles that should be followed when performing work, namely the principle of loving-kindness. Principles of Mettavajikarma and the principles of Silasamaññata, 2) M (Meditation), Samadhi, meaning the mind's control, determination, good desire, which is the principle of loving-kindness, and 3) W (Wisdom), wisdom, which means understanding, knowing oneself, knowing one's work, which is the principle of public health. and the principles of the common view

Keywords: Work Operations, Saraniyadhamma Principles, Social Development and Security Volunteers

บทนำ

ระบบราชการไทยในอดีต เป็นระบบการบริหารงานขนาดใหญ่ โครงสร้างส่วนราชการมีความซับซ้อน ขาดความคล่องตัว ให้การดูแลประชาชนในมิติต่าง ๆ ไม่ทั่วถึง จึงได้เกิดแนวคิดในการผลักดันให้เกิดการบริหารราชการแนวใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจแห่งรัฐ โดยมีกลไกหรือเครื่องมือสำคัญ ได้แก่ ระบบงานอาสาสมัคร ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการช่วยปฏิบัติการกิจในพื้นที่ของส่วนราชการต่าง ๆ ให้เกิดความคล่องตัวในระดับพื้นที่ เนื่องจากระบบงานอาสาสมัครเป็นกลไกเชิงพื้นที่ในการสนับสนุนให้เกิดการบูรณาการความร่วมมือระหว่างราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น จึงได้มีการกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เพื่อใช้เป็นกรอบในการกำหนดนโยบายบริหารราชการแผ่นดิน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้จัดทำแผนปฏิบัติราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) เป็นการดำเนินการตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 ที่กำหนดให้หน่วยงานของรัฐจัดทำแผนปฏิบัติราชการ ของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงให้สอดคล้องกับเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ และนโยบายรัฐบาล โดยได้กำหนดแผนเรื่อง พัฒนาทุนทางสังคม สร้างการมีส่วนร่วม เสริมเศรษฐกิจฐานรากสู่การเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน เป้าหมายองค์กรเครือข่ายมีความเข้มแข็งและร่วมเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาสังคมอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ ใช้แนวทางสานพลังเครือข่าย ภาคธุรกิจ

เพื่อสังคม วิสาหกิจเพื่อสังคม ภาคประชาสังคม องค์กรชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน ขับเคลื่อนการทำงานโดยกลไกอาสาสมัครพัฒนาสังคม จิตอาสา เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ตามวิสัยทัศน์ “ประชาชนเข้าถึงโอกาสและการคุ้มครองทางสังคม มีความมั่นคงในชีวิต” โดยกลไกอาสาสมัครนั้น ปัจจุบันผู้คนในสังคมได้ให้ความสนใจเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้อาสาสมัครมีบทบาทสำคัญในการเข้าไปช่วยเสริมเติมเต็มให้กับงานพัฒนาในหลากหลายภาคส่วนในหลากหลายประเด็น และกลายเป็นภาคส่วนสำคัญในการช่วยแก้ไขปัญหาสังคม รวมถึงการทำงานด้านการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราช, 2565)

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือเรียกว่าทั่วไปว่า พม. มีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ทุกระดับให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ของพื้นที่ ตลอดจนการเฝ้าระวังป้องกัน และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อสวัสดิการสังคมและคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ผ่านกลไกสำคัญ คือ อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายตามบทบาทภารกิจของ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ คือ เด็ก เยาวชน สตรี คนพิการ ผู้สูงอายุ และคนไร้ที่พึ่ง โดยมีบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบ ดังนี้ 1) ปฏิบัติตามนโยบาย 2) ค้นหา ชี้เป้า เฝ้าระวัง สำรวจข้อมูล เสนอรายชื่อผู้ประสบปัญหาทางสังคม 3) ให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาทางสังคม ประสาน ติดตาม เสนอแนะแนวทางการช่วยเหลือผู้ประสบ 4) ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ 5) เสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางสังคมและเสริมสร้างเครือข่ายด้านการพัฒนาสังคม 6) ประสานและสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 7) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ จัดการรณรงค์ ให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการพัฒนาสังคม 8) ศึกษา พัฒนาตนเอง เป็นต้น เจ้า

จากการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทั้งในระดับชาติ ระเบียบธรรม คำหอม และธรรมรงค์ จันโต พบว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีประสิทธิผลในการปฏิบัติงานที่ต่ำกว่ามาตรฐาน อันเป็นผลมาจากการที่อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประสบกับปัญหาการขาดศักยภาพและทักษะที่สำคัญต่อการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ของตนเอง และการขาดมาตรฐานในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน อีกทั้งยัง พบว่า ขาดจำนวนสัดส่วนของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาการดำเนินงานสำหรับในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น พบว่า อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ยังพบว่า ทุกคนมาทำงานด้วยจิตอาสา ไม่หวังค่าตอบแทน แต่ในขณะที่เดียวกันการปฏิบัติงานของ อพม. ก็ยังมีปัญหาด้วยเช่นกัน (ระเบียบธรรม คำหอม และธรรมรงค์ จันโต, 2561) ซึ่งจากการลงพื้นที่ พบว่า มีปัญหาหลายด้าน เช่น 1) สัดส่วนของ อพม. ไม่เพียงพอต่อจำนวนประชาชนที่ต้องดูแล ส่งผลให้ อพม. มีภาระงานมาก ดูแลไม่ทั่วถึง 2) ศักยภาพของ อพม. โดยเฉพาะด้านภาวะผู้นำ ซึ่งส่วนใหญ่ยังเป็นผู้ที่ปฏิบัติตามคำสั่ง ไม่กล้าคิดนอกกรอบหรือไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเพื่อให้งานมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น 3) การช่วยเหลือซึ่งกันและกันของ อพม. ในแต่ละพื้นที่ ยังให้ความสำคัญกับกลุ่มของตัวเองเป็นสำคัญ 4) ไม่ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเอง เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อการทำงานที่ของ อพม. ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อประชาชนที่ อพม. ไปดูแลด้วย และจากการศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธเถรวาท พบว่า “หลักสาราณียธรรม” เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า เรื่องการปฏิบัติตัวของผู้ที่อยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ตั้งแต่ขนาดเล็ก เช่น ครอบครัวจนถึงบ้านเมือง หรือแม้แต่ในระดับโลก (สามารถ มังสง, 2562) ซึ่งสาราณียธรรม 6 เป็นคุณธรรมที่ทำให้เราไม่เห็นแก่ตัว แต่จะคิดถึงคนอื่น มีน้ำใจต่อผู้อื่น เข้าใจผู้อื่นมากขึ้น จดจำซึ่งกันและกัน เชื่อมโยงผู้คนด้วยความเมตตา เป็นแหล่งพลังอันยิ่งใหญ่ที่สามารถสร้างความเจริญรุ่งเรืองได้ ความก้าวหน้า และความมั่นคงที่จะเกิดขึ้น และเป็นสิ่งที่สมาชิกทุกคนในสังคมควรตระหนักดูแล และสร้างสรรค์ร่วมกันให้มากที่สุด ดังนี้ 1) เมตตาภยกรรม 2) เมตตาวัจกรรม 3) เมตตาโมกขกรรม 4) สาธารณโภคิ 5) สีสสามัญญตา 6) ทิฏฐิสามัญญตา (วิรัชศักดิ์ สุรมณี, 2555)

ด้วยสภาพปัญหาและเหตุผลดังกล่าว จึงมีความสนใจศึกษาการใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่ประชากรมากเป็นอันดับหนึ่งในภาคใต้ และยังคงมีกลุ่มประชาชนที่ต้องได้รับการดูแลจากอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นจำนวนมากเช่นกัน ดังนั้น การศึกษานี้จึงต้องการศึกษาการใช้หลักสาราณียธรรมต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราช และแนวทางการส่งเสริมการใช้หลักสาราณียธรรมของอาสาสมัครพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mix Methodology Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกของกองทุนหมู่บ้านเทศบาลตำบลบ้านส้อง จำนวน 385 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน (Yamane, T., 1973) ใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ โดยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยมีรายชื่อของประชากรทุกคนตามลำดับเป็นระบบ การสุ่มจะแบ่งออกเป็นช่วงที่เท่า ๆ กัน โดยใช้ช่วงจากสัดส่วนของขนาดของกลุ่มตัวอย่างประชากร การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ โอกาสถูกเลือกไม่เป็นอิสระจากกันเพราะเมื่อตัวแรกถูกสุ่มแล้ว ตัวอย่างประชากรกลุ่มอื่นจะถูกกำหนดให้เลือกตามมาโดยอัตโนมัติ โดยไม่มีการสุ่ม 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) กำหนดการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราช ประธานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ตัวแทนประธานอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ระดับอำเภอ จำนวน 2 คน ตัวแทนอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 2 คน รวม 6 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โดยมีแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยโดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ตัวแปรอิสระ ได้ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ 2) ตัวแปรตาม มุ่งเน้นศึกษาการใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 6 ด้าน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546) ได้แก่ 1) เมตตาทายกรรม (การปฏิบัติกรรมกระทำต่อกันทางกาย) 2) เมตตาวจกรรม (การกล่าววาจาสุภาพต่อกัน) 3) เมตตาโมกรรม (การมีจิตปรารถนาดีต่อกัน) 4) สาธารณโภคี (การแบ่งปันช่วยเหลือ) 5) สีสสามัญญตา (การประพาสที่สุจริตดีงาม) 6) ทิฏฐีสามัญญตา (การเคารพรับฟังความคิดเห็น)
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้เก็บข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 385 คน และเก็บกลับด้วยตนเอง และได้ใช้แบบสอบถามเชิงลึกแก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง
5. สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้วิจัย ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า การศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้หลักสารานุกรมธรรมในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราช” นั้น พอสรุปได้ ดังนี้

1. การใช้หลักสารานุกรมธรรมในการปฏิบัติงาน ของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปน้อยสุด ได้แก่ หลักเมตตามโนกรรม (การมีจิตปรารถนาดีต่อกัน) หลักเมตตาทายกรรม (การปฏิบัติกรกระทำต่อกันทางกาย) หลักศีลสามัญญตา (การประพฤติที่สุจริตดีงาม) หลักเมตตาวจิกรรม (การกล่าววาจาสุภาพต่อกัน) หลักทัญญูสามัญญตา (การเคารพรับฟังความคิดเห็น) และหลักสาธารณโภคี (การแบ่งปันช่วยเหลือ) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีดังนี้ 1) หลักเมตตาทายกรรม (การปฏิบัติกรกระทำต่อกันทางกาย) พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ท่านแสดงอาการกิริยาสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลังเพียงใด ท่านได้ช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคมที่ได้รับความเดือดร้อนอย่างเต็มใจเพียงใด ท่านมีความกระตือรือร้นในการมาปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายเพียงใด และท่านให้ความร่วมมือช่วยเหลือกิจกรรมของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครศรีธรรมราชด้วยความเต็มใจ เต็มที่ เพียงใด 2) หลักเมตตาวจิกรรม (การกล่าววาจาสุภาพต่อกัน) พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ท่านใช้วาจาที่สุภาพ ไพเราะ อ่อนหวานกับเพื่อนร่วมงานและผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือเพียงใด ท่านได้กล่าวในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อเพื่อนร่วมงานและผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือเพียงใด ท่านกล่าวคำยกย่อง ชมเชย เพื่อนร่วมงานทั้งต่อหน้าและลับหลังเพียงใด และท่านได้ให้คำแนะนำตักเตือนต่อเพื่อนร่วมงานทั้งต่อหน้าและลับหลังเพียงใด 3) หลักเมตตามโนกรรม (การมีจิตปรารถนาดีต่อกัน) พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ท่านมีความพอใจในการที่จะปฏิบัติงานหน้าที่ให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไปเพียงใด ท่านมองเพื่อนร่วมงานและผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือในแง่ดี กัลยาณมิตรเพียงใด ท่านคิดทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อเพื่อนร่วมงานและผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือเพียงใด และท่านมีความคิดกระตือรือร้นทำงานกับเพื่อนร่วมงานอย่างมีความสุข เพียงใด 4) หลักสาธารณโภคี (การแบ่งปันช่วยเหลือ) พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากและปานกลาง โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ท่านได้แสดงความคิดเห็นต่อการช่วยเหลือผู้ได้รับความเดือดร้อนเพียงใด ท่านได้บริจาคทรัพย์ส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นที่ได้รับความเดือดร้อนเพียงใด ท่านบริจาคทรัพย์ส่วนตัวเพื่อสาธารณประโยชน์เพียงใด และท่านได้รับการจัดสรรสวัสดิการหรืออื่น ๆ ตามความเหมาะสมเมื่อทำงานล่วงเวลาเพียงใด 5) หลักศีลสามัญญตา (การประพฤติที่สุจริตดีงาม) พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ท่านมีความประพฤติสุจริตต่อหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบเพียงใด ท่านมีความเคารพกฎเกณฑ์กติกาตามที่องค์กรกำหนดเพียงใด หากท่านถูกตำหนิในการปฏิบัติหน้าที่ ก็ยินดีปรับปรุงตนเอง และยังปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถเพียงใด และท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมกับเพื่อน อพม. เพียงใด และ 6) หลักทัญญูสามัญญตา (การเคารพรับฟังความคิดเห็น) พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ท่านให้โอกาสแก่ผู้อื่นได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานอย่างอิสระเพียงใด ท่านเต็มใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างจากความคิดเห็นของตนเพียงใด ก่อนการปฏิบัติงานทุกครั้ง ท่านจะเข้าร่วมประชุมและวางแผนการทำงานร่วมกันอยู่เสมอเพียงใด และเมื่อมีความขัดแย้งในหมู่คณะ ท่านได้ร่วมกันหารือกับเพื่อนร่วมงานเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพียงใด

2. แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักสราณียธรรมในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีดังนี้ 1) ควรได้รับการส่งเสริมสุขภาพกายให้แข็งแรง มีการตรวจสุขภาพประจำปี เพราะการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ต้องมีร่างกายที่แข็งแรง รวมทั้งการกระทำต่าง ๆ ของอพม. ต้องกระทำด้วยความสุภาพ เห็นอกเห็นใจ และมีความอดทนต่อการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่เดือดร้อน 2) ควรมีการฝึกการให้คำปรึกษาหรือการให้กำลังใจต่อประชาชนที่ต้องการความช่วยเหลือผ่านการกล่าววาจาที่ดี สุภาพ อ่อนหวาน พูดจาอย่างมีเหตุมีผล และต้องสร้างกำลังใจให้แก่ประชาชนที่ขอรับความช่วยเหลือ 3) ควรได้รับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง เพราะการปฏิบัติงานต้องมีความคิดที่ปรารถนาดีต่อผู้อื่น เป็นสำคัญ 4) ควรรู้จักแบ่งปัน มีจิตอาสา มีจิตสาธารณะ และให้ความช่วยเหลือแต่ละโอกาสเพื่อแสดง ความรัก ความหวังดีต่อเพื่อนมนุษย์ 5) ควรมีการรักษา ศิล ปฏิบัติธรรม และที่สำคัญต้องเคารพกติกาของหน่วยงานที่สังกัด และ 6) ควรเปิดกว้างทางความคิด ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น แม้ความคิมนั้นจะแตกต่างจากความคิดของตนเอง และร่วมกันคิดสร้างสรรค์ในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของประชาชนที่ขอรับความช่วยเหลือ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้หลักสราณียธรรมในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้นำผลที่พบจากการวิจัยมาอภิปรายเชื่อมโยงทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่อไปนี้)

1. การใช้หลักสราณียธรรมในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถอภิปรายได้ว่า หลักสราณียธรรม ซึ่งประกอบด้วย 1) เมตตา ภาวกรรม (การปฏิบัติกรกระทำต่อกันทางกาย) 2) เมตตา วาจากรรม (การกล่าววาจาสุภาพต่อกัน) 3) เมตตา มโนกรรม (การมีจิตปรารถนาดีต่อกัน) 4) สาธารณโมคิ (การแบ่งปันช่วยเหลือ) 5) สีสสามัญญดา (การประพฤติที่สุจริตดีงาม) และ 6) ทิฏฐีสสามัญญดา (การเคารพรับฟังความคิดเห็น) เป็นหลักธรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการปฏิบัติงานของบุคลากรในภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีความสำเร็จ มีประสิทธิภาพ และก่อเกิดความพึงพอใจต่อผู้ขอรับบริการ หรือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ สอดคล้องกับการวิจัยของ กัลยกร ลาภเดโช และสุกิจ ชัยมุสิก เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากร เทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี ที่ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมในการปฏิบัติงานทั้ง 6 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด 3 ลำดับ ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านเมตตา มโนกรรม รองลงมา ได้แก่ ด้านสีสสามัญญดาและด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านทิฏฐีสสามัญญดา ตามลำดับ (กัลยกร ลาภเดโช และสุกิจ ชัยมุสิก, 2562) และการศึกษาของ ยอดขวัญ มณีฉาย เรื่องการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง โดยใช้หลักสราณียธรรม ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านไสกรุด ตำบลนาไม้ไผ่ อำเภอร่องาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัย พบว่า ทุกคนในชุมชนได้ร่วมกันค้นหาและสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยผู้นำและสมาชิกในชุมชนต่างรับรู้ รับทราบ และมีความเข้าใจในปัญหาซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่ร่วมกันวางแผนการแก้ไขปัญหา และพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน จึงนำมาดำเนินงานตามแผนที่ได้จัดทำไว้ โดยทุกฝ่ายให้ความร่วมมือช่วยเหลือ และสนับสนุนสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์มากที่สุดและเกิดการพัฒนารายอย่างยั่งยืน โดยมีความร่วมแรงร่วมใจในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ซึ่งเกิดจากการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของชุมชน ทำให้คนในชุมชนได้พัฒนาตนเองทั้งคุณภาพชีวิต ทักษะองค์ความรู้การดำเนินชีวิต ต่อยอดอาชีพ สร้างรายได้แบบพออยู่พอกิน และมีคุณธรรมจริยธรรม โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาเสริมสร้างจิตใจให้

มีศีลธรรมเอื้อเพื่อพ่อแม่ ไม่เบียดเบียน และมีจิตสาธารณะ พัฒนาชุมชนอันเป็นบ้านเกิดถิ่นฐานของตนเอง (ยอดขวัญ มณีฉาย, 2565) และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ คุณากร เกื้อดวง เรื่อง การอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุข โดยใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า 1) การประยุกต์ใช้สาราณียธรรม 6 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ พบว่า ค่าเฉลี่ยของทางด้านทิวฐิสามัญญตา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านสาธารณโภคีและด้านเมตตามโนกรรม ขณะที่ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่ำที่สุด คือ ด้านเมตตาทายกรรม 2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุขโดยใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ พบว่า การสร้างเสริมให้สังคมสันติสุขได้อย่างเป็นรูปธรรมนั้นมีปัจจัยสำคัญของการสร้างเสริม การอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุข คือ การมีสติแยกแยะ พิจารณาปัญหาต่าง ๆ ด้วยปัญญาจะสามารถนำพาสังคม ไปสู่สันติสุข ในขณะที่เดียวกันการแสดงออกทางใจด้วยความเมตตา โดยตั้งจิตปรารถนาดีต่อผู้อื่น เป็นการสร้าง สัมพันธภาพที่สามารถมองเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรมและทำให้สังคมสันติสุข (คุณากร เกื้อดวง, 2566)

2. แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีการนำ หลักเมตตามโนกรรม (การมีจิตปรารถนาดีต่อกัน) ภายใต้หลักสาราณียธรรม มาใช้เป็นในการปฏิบัติงานมากที่สุด เพราะหน้าที่หลักของ อพม. คือ การให้ความช่วยเหลือประชาชนที่มีต้องการความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ตามภารกิจของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และการเข้ามาทำงานของ อพม. เป็นการเข้ามา ด้วยจิตอาสา ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ต้องการให้ผู้อื่นได้พ้นจากความทุกข์ในระดับหนึ่ง ดังนั้น ผู้ที่จะเข้ามาเป็น อพม. จำเป็นอย่างยิ่งต้องมีจิตใจที่ปรารถนาดีต่อผู้อื่นเป็นสำคัญ และถือว่า อพม. เป็นนักสังคมสงเคราะห์ในการช่วยเหลือประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พศิน ลินมา และพระสุทธิสารเมธี ที่กล่าวว่า งานสังคม สงเคราะห์เป็นการปฏิบัติงานที่ให้ความช่วยเหลือแก่บุคคล ชุมชน และสังคมที่กำลังประสบปัญหาและไม่สามารถ ช่วยเหลือตนเองได้ และได้กล่าวว่ นักสังคมสงเคราะห์ที่ดีต้องมีจรรยาบรรณเป็นแนวทางในการประพฤติให้ดำรงตน อยู่ในความดีงาม พุทธจริยศาสตร์ เป็นหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ว่าด้วยความประพฤติที่ดีงาม ซึ่งถูกค้นพบโดยองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขและป้องกันปัญหาในระดับ บุคคล ชุมชน และสังคม หลักธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในงานสังคมสงเคราะห์ คือ สังคหัตถ์ 4 สาราณียธรรม 6 และอคติ 4 การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนย่อมทำให้มนุษย์ได้รับการพัฒนาทางจิตใจและพุทธจริยศาสตร์ ยังมีเกณฑ์การตัดสินที่ชี้ขาดลงไปถึงการกระทำของมนุษย์ การประยุกต์ใช้หลักพุทธจริยศาสตร์ในงานสังคม สงเคราะห์ หลักพุทธจริยศาสตร์มีความจำเป็นและมีความสำคัญต่องานสังคมสงเคราะห์ เพราะนักสังคมสงเคราะห์ เป็นผู้ที่มิบทบาท ให้ความช่วยเหลือผู้ใช้บริการและกลุ่มเป้าหมายในระดับบุคคล ชุมชน และสังคม ซึ่งหลักพุทธจริย ศาสตร์สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์เพื่อเป็นแนวทางในการให้ความช่วยเหลือแก่ ผู้ใช้บริการที่ประสบปัญหา และนำไปพัฒนาสังคมเพื่อสร้างสวัสดิภาพและความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม (พศิน ลินมา และพระสุทธิสารเมธี, 2566)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า 1) การใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมาก หลักสาราณียธรรม ได้แก่ 1.1) เมตตาทายกรรม (การปฏิบัติกรกระทำต่อกันทางกาย) 1.2) เมตตาวจกรรม (การกล่าววาจาสุภาพต่อกัน) 1.3) เมตตามโนกรรม (การมีจิตปรารถนาดีต่อกัน) 1.4) สาธารณโภคี (การแบ่งปันช่วยเหลือ) 1.5) สีสสามัญญตา (การประพฤติที่สุจริตดีงาม) และ 1.6) ทิวฐิสามัญญตา (การเคารพรับฟังความคิดเห็น) เป็นหลักธรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการปฏิบัติงาน ของบุคลากรในภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีความสำเร็จ มีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อ

ผู้ขอรับบริการหรือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ 2) แนวทางการส่งเสริมการใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีการนำหลักเมตตามโนกรรม มาใช้เป็นในการปฏิบัติงานมากที่สุด ตามภารกิจของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และการเข้ามาทำงานของ อพม. เป็นการเข้ามาด้วยจิตอาสา ความปรารถนาที่ดีต่อผู้อื่น ต้องการให้ผู้อื่นได้พ้นจากความทุกข์ในระดับหนึ่ง ดังนั้นผู้ที่เข้ามาเป็น อพม. จำเป็นอย่างยิ่งต้องมีจิตใจที่ปรารถนาดีต่อผู้อื่นเป็นสำคัญ และถือว่า อพม. เป็นการพัฒนานักสังคมสงเคราะห์ในการช่วยเหลือประชาชน ส่วนข้อเสนอแนะ มีดังนี้ ควรปฏิบัติงานด้วยหลักเมตตาทายกรรม หลักเมตตาวจกรรม และหลักศีลสามัญญตา ตั้งจิตใจให้มั่นคง ปรารถนาดี ด้วยหลักเมตตามโนกรรม และใช้ปัญญาในการปฏิบัติงานด้วยความเข้าใจ การรู้ตน รู้งาน ด้วยหลักสาราณียธรรม และหลักทิวฐิสามัญญตา เพื่อความมั่นคงในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช

เอกสารอ้างอิง

- กัลยกร ลาภเดโช และสุกิจ ชัยมุสิก. (2562). การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปฏิบัติงานของบุคลากรนครแหลมฉบัง อำเภอนครราชสีมา จังหวัดชลบุรี. วารสารปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, 7(2), 263-274.
- คุณากร เกื้อดวง. (2566). การอยู่ร่วมกันเพื่อสังคมสันติสุขโดยใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในเขต อำเภอมืองจังหวัดกระบี่. วารสารพุทธสังคมนิเวศปริทรรศน์, 8(1), 82-93.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2546). ธรรมนุญชีวิต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- พศิน สีนมา และพระสุทธิสารเมธี. (2566). การประยุกต์ใช้หลักพุทธจริยศาสตร์ในงานสังคมสงเคราะห์. วารสารปรัชญาปริทรรศน์, 28(1), 1-12.
- ยอดขวัญ มณีฉาย. (2565). การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งโดยใช้หลักสาราณียธรรม ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านไสกรุด ตำบลนาไม้ไผ่ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาศังคม. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ระพีพรรณ คำหอม และธรรรงค์ จันใด. (2561). หลักการและกระบวนการปฏิบัติงานสังคมนสงเคราะห์จุลภาค. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วีรศักดิ์ สุระเมธี. (2555). สาราณียธรรม 6. เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2566 จาก [https:// www.gotoknow.org/posts/460447](https://www.gotoknow.org/posts/460447)
- สามารถ มั่งสัง. (2562). สาราณียธรรม 6: หลักการในการอยู่ร่วมกัน. เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2566 จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9620000029668>
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครศรีธรรมราช. (2565). รายงานสถานการณ์ทางสังคมนจังหวัดนครศรีธรรมราช ประจำปี 2565. นครศรีธรรมราช: สำนักงานพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd ed.). New York: Harper and Row.